

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ

Баранцов Б.В., студент*

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
Email: bogdan_barancov@ukr.net*

У статті досліджено тенденції розвитку правових аспектів земельних відносин за часів незалежної України. Проаналізовано проблеми законодавчого забезпечення сучасного етапу земельної реформи в Україні та зміни структури власності на землю та землекористування.

Ключові слова: історія, законодавство, земельна реформа, земельні відносини, сільське господарство

Постановка проблеми.

Сучасна земельна реформа, що триває в Україні з початку 90-х років ХХ ст., є закономірним результатом функціонування суспільства і держави. Її передумовами стали, зокрема, повна монополізація державою власності на землю; відсутність плати за землю як одного із засобів забезпечення раціонального використання земель країни; відсутність у працівників мотивації до інтенсивної праці на землі тощо. Ці та інші передумови сприяли деградації ґрунтів, випуску сільськогосподарської продукції з перевищенням гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин, розвитку хвороб, підриву генофонду природи і людини.

Зазначені причини обумовили мету та завдання сучасної земельної реформи, які первинно були викладені у преамбулі до Постанови Верховної Ради України від 18 грудня 1990 р. «Про земельну реформу» із наступними змінами і доповненнями, а у ході здійснення земельно-реформаційних заходів набули більш повного змісту. Але загальна стратегія і тактика проведення земельної реформи в Україні має базуватися на фундаментальній ролі та значенні землі, її особливому місці серед інших природних ресурсів і засобів виробництва, на її здатності задовольняти різні потреби людини.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Зважаючи на надзвичайну актуальність питань рефор-

* Науковий керівник – д.е.н., доц. Мартин А.Г.

мування земельних відносин, вони є предметом обговорення широкого обговорення в наукових і практичних колах. Питаннями розвитку земельної реформи займаються вітчизняні вчені Заєць О.І.[1], Кудінов В.О. [2], Ярмиш О., Гуржій Т. [3], Кобець М, Пугачов М.[8] та інші науковці. Попри це, проблематика не втрачає своєї актуальності, оскільки ці процеси ще не завершено.

Мета статті – спираючись на аналіз чинного законодавства у сфері земельних відносин, визначити основні проблеми становлення та розвитку земельних відносин в Україні за часів незалежності.

Виклад основного матеріалу.

Необхідність реформування земельних відносин в Україні була визнана ще на початку дев'яностих років. Так, 18 грудня 1990 року Верховна Рада України прийняла Постанову «Про земельну реформу» [4], відповідно до якої всі землі республіки були оголошені об'єктом реформи. Її основним завданням було роздержавлення всіх земель республіки та їхня передача у приватну і комунальну власність, а саме: громадянам, підприємствам, установам і організаціям. Земельна реформа спрямована на ліквідацію монополії держави на право власності на землю, як це було у СРСР, та відродити селянина, як власника своєї землі.

Так склалося, що з 1992 року розвиток земельних відносин в Україні був «законсервований», оскільки в основу Земельного кодексу України було закладено соціалістичні принципи земельних відносин. Деякі зміни сталися в 1992 році у зв'язку з прийняттям Закону України «Про форми

власності на землю» [5]. Незважаючи на це, Земельний кодекс був недосконалим і створював істотні труднощі при формуванні нових земельних відносин. Але, того ж року Верховна Рада України прийняла Постанову «Про прискорення земельної реформи і приватизації землі» [6] від 13 березня 1992 року. Прийняття цього документу дозволило почати процес роздержавлення, паювання земель і приватизації землі жителями міст та селищ для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, надання підприємствам, установам і організаціям земельних ділянок для колективного городництва за рахунок існуючих земель запасу. Згідно цієї постанови Кабінет Міністрів України, Уряд Республіки Крим, обласні, Київську і Севастопольську міські Ради народних депутатів були зобов'язані розробити і затвердити до 1 червня 1992 року, відповідно державну, республіканську, обласні (міські) програми земельної реформи на 1992-1995 роки. Передбачити в них на кожний рік заходи щодо організаційно-правового, кадрового, наукового, матеріально-технічного забезпечення земельної реформи, розрахунки необхідних для здійснення реформи коштів і джерела їх покриття.

Прийняття декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року «Про приватизацію земельних ділянок» [7] надало можливість передавати громадянам України у приватну власність земельних ділянок, наданих їм для ведення особистого підсобного господарства, будівництва і обслуговування жилого будинку і господарських будівель (присадибна ділянка), садівництва, дачного і гаражного будівництва, у межах норм, установлених Земельним кодексом України. Ми

бачимо, що початковий етап земельної реформи передбачав роздержавлення землі та передачу її у приватну та комунальну власність громадянам України та підприємствам.

Якщо станом на 1 січня 1992 року всі земельні угіддя країни знаходились у державній власності, то на 1 січня 1993 року в приватній власності громадян вже було 13,8 тис. га землі (0,02 % земельної площі країни) і 141,8 тис. га – у власності недержавних сільськогосподарських підприємств (0,24 %). А за станом на 1 січня 1996 року 22118,9 тис. га (36,6 %) перейшло у власність недержавних сільськогосподарських підприємств і 1925,4 тис. га (3,2 %) – у приватну власність громадян. Основними власниками землі в Україні стали юридичні особи. Так на 1 січня 2003 року недержавні сільськогосподарські підприємства мали в користуванні 22490,8 тис. га сільськогосподарських угідь, а у власності громадян знаходилося 13860,1 тис. га сільськогосподарських угідь [8].

Указ Президента України від 10 листопада 1994 року «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва» [9] прискорив завершення процесу роздержавлення землі. Передача земель у колективну власність аграрних підприємств стала проміжним етапом земельної реформи в Україні. Вона забезпечувала поступовий, максимально безконфліктний перехід від державної до приватної власності на землю сільськогосподарського призначення.

Логічним продовженням етапу роздержавлення земель став Указ Президента України від 8 серпня 1995 року «Про порядок паювання земель, переданих у колективну влас-

ність сільськогосподарським підприємствам і організаціям», [10] яким було передбачено, що паюванню підлягають сільськогосподарські угіддя, передані у колективну власність колективним сільськогосподарським підприємствам, сільськогосподарським кооперативам, сільськогосподарським акціонерним товариствам, у тому числі створеним на базі радгоспів та інших державних сільськогосподарських підприємств і видача членам цих підприємств сертифікатів єдиного зразка, які підтверджували право власності на земельну частку (пай), які перебували у комунальній власності. Таким чином, власники сертифікатів отримали можливість виходу з підприємств із своїми земельними частками (паями) з подальшим виділенням їх у натурі. На думку різних експертів, дослідників перший етап земельної реформи було завершено у 1999 році [8]. До кінця цього ж року в Україні понад 5,5 млн. сільських жителів отримали сертифікати, які підтверджували їх право на виділення земельних часток (паїв) у приватну власність. Хід земельної реформи об'єктивно вів до трансформації колективної власності у приватну. Але наявність у більшості сільських жителів сертифікатів, що гарантують право на земельну частку (пай) і відсутність при цьому реальних земельних ділянок (виділених на місцевості) не могла забезпечити формування повноцінного ринку землі в Україні та не сприяла підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Новий етап земельної реформи в Україні було започатковано Указом Президента України від 3 грудня 1999 року № 1529/99 «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформу-

вання аграрного сектора економіки» [11]. Цим Указом було передбачено реформування колективних сільсько-господарських підприємств (КСП) як форми аграрного підприємництва, що не відповідає вимогам ринкової економіки, в господарські структури на засадах приватної власності. Цей Указ стимулював процес виділення власникам земельних паїв земельних ділянок реформованих КСП в натурі та оформлення державних актів на право власності на землю. На початок 2004 року понад 6,8 млн. громадян отримали сертифікати на право на земельну частку (пай), і понад половина з них (3,92 млн. громадян або 57,9 % від кількості громадян, які отримали сертифікати) реалізували це право та виділили земельні ділянки в натурі [8].

При цьому розмір земельної частки (паю), що отримують селяни змінюється від 1,1 га до 8,7 га, і середній розмір земельної частки (паю) в Україні складає 4 га [8].

Крім того, станом на 01.10.2003 року 11,4 млн. громадян на площі 3,5 млн. га реалізували своє право на отримання земельних ділянок у приватну власність для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд, ведення особистого селянського господарства, садівництва, індивідуального дачного та гаражного будівництва згідно з рішеннями сільських, селищних та міських рад, що становить 86,1 % від кількості громадян, які мають право на приватизацію наданих їм у користування земельних ділянок [8].

Проведений аналіз свідчить, що земельна реформа в Україні призводить до зміни форм власності на землю, сприяє розв'язанню проблем забезпечення громадян земельними

ділянками, введенню платності землекористування, створенню передумови для розвитку ринку землі. При цьому змінюються земельні відносини, формується нормативно-правова база земельної реформи та ринку землі.

Однак позитивні досягнення у здійсненні земельної реформи до кінця 90-х років не привели до радикального і ефективного оновлення сільськогосподарського виробництва, пошкваллення інвестиційних процесів в інших галузях виробництва, підвищення добробуту населення. Заходи земельної реформи не отримали належного фінансового забезпечення. Кінцевої мети – економічно-ефективного та екологічно безпечного використання земель України – ще не було досягнуто.

Саме тому, з метою забезпечення ефективного використання потужного потенціалу земельних ресурсів України в 2001 р. було розроблено і схвалено Указом Президента України від 30.05.2001 р. «Основні напрями земельної реформи в Україні на 2001-2005 роки».[12]

Метою цієї реформи було забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів, створення оптимальних умов для суттєвого збільшення соціального, інвестиційного і виробничого потенціалів землі, перетворення її у самостійний фактор економічного зростання.

Згідно цього Указу, заходи, щодо проведення земельної реформи, повинні були реалізовуватися в два етапи:

I етап (2001-2005 р.р.) – здійснення правових, організаційних, технологічних та інформаційно-освітніх заходів, спрямованих на поглиблення якісних змін у земельних відносинах без суттєвих фінансових витрат,

і формування законодавчої та економічної бази для 2 етапу;

2 етап (2003-2005 р.р.) – здійснення заходів щодо оптимізації землекористування та посилення охорони земельних ресурсів, виконання яких вимагатиме відповідних капіталовкладень та матеріальних витрат.

Основними напрямками державної політики у сфері регулювання земельних відносин згідно цього Указу повинні були стати: забезпечення подальшого розвитку відносин власності на землю; удосконалення земельних відносин у сільськогосподарському виробництві; розвиток ринку земель; розвиток кредитування під заставу землі; удосконалення моніторингу земель; удосконалення порядку справляння плати за землю; підвищення ефективності державного управління земельними ресурсами; поліпшення організації контролю за використанням та охороною земель.

Подальшому реформуванню земельних відносин сприяло прийняття у жовтні 2001 року Земельного кодексу України [13] в новій редакції, який створив правові засади земельної реформи. З його прийняттям з'явилася законодавча база, яка дозволяє формувати ринок землі. Земельний кодекс України вирішив питання відповідності Конституції України, узгодженості положень Земельного кодексу з нормами земельного законодавства та Указами Президента України. Він містить норми безпосередньої прямої дії, на відміну від загальних декларацій. Головною заслугою Земельного кодексу України в новій редакції є те, що він закріпив всю напрацьовану практику приватизації земель сільськогосподарського призначення, зокрема таку норму, як сертифікат на право на земельну частку (пай). Прикінцевими

положеннями Земельного кодексу України передбачалася розробка законів: «Про землеустрій», «Про державний земельний кадастр», «Про оцінку земель», «Про охорону земель», «Про розмежування земель права державної та комунальної форм власності», «Про державний земельний (іпотечний) банк», «Про ринок землі», «Про визначення правових засад вилучення земель права приватної власності» та ін. Слід зазначити, що деякі закони у сфері земельних відносин вже були прийняті Верховною Радою України, зокрема:

– Закон України «Про землеустрій» [14] (від 22 травня 2003 року № 858-IV), який визначає правові та організаційні основи діяльності у сфері землеустрою і спрямований на регулювання відносин, які виникають між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами із забезпечення сталого розвитку землекористування;

– Закон України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» [15] (від 5 червня 2003 року № 899-IV), що визначає організаційні та правові засади виділення власникам земельних часток (паїв) земельних ділянок у натурі (на місцевості) із земель, що належали колективним сільськогосподарським підприємствам, сільськогосподарським кооперативам, сільськогосподарським акціонерним товариствам на праві колективної власності, а також порядок обміну цими земельними ділянками;

– Закон України «Про охорону земель» [16] (від 19 червня 2003 року № 962-IV), який визначає правові, економічні та соціальні основи охорони земель з метою забезпечення їх раціо-

нального використання, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, інших корисних властивостей землі, збереження екологічних функцій ґрунтового покриву та охорони довкілля;

– Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» [17] (від 19 червня 2003 року № 963-IV), що визначає правові, економічні та соціальні основи організації здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і спрямований на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля;

– Закон України «Про використання земель оборони» [18] (від 27 листопада 2003 року № 1345-IV), що визначає правові засади і порядок використання земель оборони.

– Закон України «Про оцінку земель» [17] (від 11 грудня 2003 року № 1378-IV), який визначає правові засади проведення оцінки земель, професійної оціночної діяльності у сфері оцінки земель в Україні та спрямований на регулювання відносин, пов'язаних з процесом оцінки земель, забезпечення проведення оцінки земель, з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів прав відносин у питаннях оцінки земель, інформаційного забезпечення оподаткування та ринку земель.

– Закон України «Про розмежування земель державної та комунальної власності» [20] (№ 1457-IV від 5 лютого 2004 року), прийнятий з урахуванням пропозицій Президента України.

Так, ми бачимо, що саме 2003 рік став досить продуктивним у сфері законотворчості земельних відносин.

Наступним кроком у розвитку земельних відносин на період 2011

– 2020 років стало розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. № 1072-р «Про затвердження плану дій з проведення земельної реформи та створення прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення» [21]. Цей план передбачає розроблення і подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів законів: щодо спрощення процедури встановлення меж населених пунктів, про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року, про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відміни безоплатної приватизації земельних ділянок, про проведення аналізу, систематизації, упорядкування та приведення до єдиного електронного формату кадастрової інформації; проектів постанов про затвердження документів, що регулюють питання ведення державного земельного кадастру, про схвалення Концепції Загальнодержавної програми використання та охорони земель, тощо.

Одним з завершальних етапів земельної реформи в аграрній сфері має стати запровадження повноцінного ринку землі. Наближенням до цього стало прийняття Верховною Радою України 07 липня 2011 року Закону України № 3613-VI «Про Державний земельний кадастр» [22], який набрав чинності у повному обсязі з 1 січня 2013 року. Прийняття цього закону є однією із умов зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, а також відновлення можливості вносити земельні частки (паї) до статутних капіталів господарських товариств. Проте це,

на жаль, не прискорило формування ринку землі. Проект закону «Про ринок земель» [23] № 9001-д парламент прийняв у першому читанні за основу 9 грудня 2011 р., але він не був включений до порядку денного одинадцятої сесії Верховної Ради шостого скликання. Документом передбачалася купівля-продаж земель сільськогосподарського призначення з 2013 р. А 27 грудня 2011 р. Верховна Рада продовжила мораторій на купівлю-продаж с/г земель до 1 січня 2013 р. 20 листопада 2012 року Верховна Рада України прийняла закон № 5494-VI «Про внесення змін до Земельного кодексу України» [24], яким продовжила мораторій на продаж сільськогосподарських земель до 1 січня 2016 р. Документ містить норму, згідно з якою до 1 січня 2016 р. не допускається: купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, крім вилучення (викупу) їх для суспільних потреб; купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, що перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв), крім передачі їх у спадщину, обміну земельної ділянки на іншу земельну ділянку відповідно до закону та вилучення (викупу) земельних ділянок для суспільних потреб.

Але без залучення землі в ринковий обіг кінцева мета земельної реформи, а це економічно ефективно використання

земель, досягнута не буде. Це означає, що Україна все більше і більше буде відставати в економічному розвитку від своїх сусідів, і тоді політики стануть перед вибором, або прийняти ринок землі або залишитися відсталою країною. Про те, керівники держави ще одноставно не прийшли згоди, чи потрібен земельний ринок державі чи ні. Відсутність консенсусу в політикумі по питанню формування ринку землі, є головною перешкодою на шляху земельної реформи, яка вже тягнеться 24 роки.

Ще одним з важливих документів, який стосується питань земельної реформи – це «Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015 – 2020 роки» [25], яка була розроблена за ініціативи Міністерства аграрної політики та продовольства України. Для розробки цієї стратегії була включена група № 3.1 «Земельна реформа», яка складається з відомих експертів, науковців у сфері земельних відносин. Основною метою цієї стратегії – це: «Створити відкритий і прозорий ринок сільськогосподарських земель через удосконалення ринку оренди землі, стимулювання відкритої і прозорої оренди державних і комунальних земель та завершення формування земельного кадастру».

Висновки.

Історичний огляд ходу земельної реформи, оцінка її позитивних результатів та негативних наслідків дозволяють стверджувати, що загалом вона здійснювалася надто непослідовно і не завжди науково обґрунтовано. Її кінцевим результатом, з огляду на перехід до ринкової економіки, мало б бути паювання і передача землі селянам у приватну власність,

заснування на цій основі господарств ринкового типу, запровадження повноцінного ринку землі. Можливо в такому разі вдалося б уникнути значних економічних і психологічних втрат. Проміжні етапи (передача землі у колективну власність, видача земельних сертифікатів) лише сповільнили реформу, численні законодавчі та нормативні акти заплутали її суть і спричинили багато порушень у сфері земельних відносин.

Список використаних джерел

1. *Заєць О.І.* Правові аспекти земельної реформи в Україні: Монографія. -К.:Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. -185 с.
2. *Кудінов В.О.* Основні етапи проведення земельної реформи / В. О. Кудінов // Юриспруденція: теорія і практика. — 2009. — № 10 (60). — С. 36–41.
3. *Ярмиш О.Н.* Правове забезпечення земельної реформи в Україні / О. Н. Ярмиш, Т.О. Гуржій // Вісник КНТЕУ – 2014. – № 1, – С. 83-92.
4. Постанова Верховної Ради України «Про земельну реформу» // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 10, ст.100 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/563-12>.
5. Закон України «Про форми власності на землю» № 2073–XII від 30.01.1992. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2073-12>.
6. Постанова Верховної Ради України «Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі» від 13.03.1992 № 2200-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2200-12>.
7. Декрет Кабінету Міністрів України «Про приватизацію земельних ділянок» від 26 грудня 1992 року № 15–92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-92>.
8. *Кобець М.І.* Земельна реформа в Україні / Кобець М.І. Пугачов М.І. // в рамках проекту «Аграрна політика для людського розвитку» – 2004 APHD. – С. 1 – 24
9. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва» № 666/94 від 10.11.1994. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/666/94>.
10. Указ Президента України «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям» № 720/95 від 08.08.1995 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/720/95>.
11. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» № 1529/99 від 03.12.1999. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1529/99>.
12. Указ Президента України «Основні напрями земельної реформи в Україні на 2001-2005 роки» № 372/2001 від 30. 05. 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/372/2001>.
13. Земельний кодекс України № 2768-III від 25.10.2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
14. Закон України «Про землеустрій» № 858-IV від 22.05.2003 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
15. Закон України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» № 899-IV від 05.06.2003 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/899-15>.

16. Закон України «Про охорону земель» № 962-IV від 19.06.2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
17. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» № 963-IV від 19.06.2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/963-15>.
18. Закон України «Про використання земель оборони» № 1345-IV від 27.11.2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1345-15>.
19. Закон України «Про оцінку земель» № 1378-IV від 11.12.2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>.
20. Закон України «Про розмежування земель державної та комунальної власності» № 1457-IV від 05.02.2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1457-15>.
21. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану дій з проведення земельної реформи та створення прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення» № 1072-р від 26.10.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1072-2011-%D1%80>.
22. Закон України «Про Державний земельний кадастр» № 3613-VI від 07.07.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.
23. Проект Закону «Про ринок земель» № 9001-1 від 19.07.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=40958.
24. Закон України «Про внесення змін до Земельного кодексу України» № 5494-VI від 20.11.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5494-vi>.
25. Документ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Єдина комплексна стратегія розвитку сільськогосподарства та сільських територій на 2015 – 2020 роки». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/16103>.

References

1. *Zayets, O. I.* (2006). *Pravovi aspekty zemelnoyi reformy v Ukraini* [Legal aspects of land reform in Ukraine]. Publishing and printing center «Kyiv University», 185.
2. *Kudinov, V.O.* (2009). *Osnovni etapy provedennya zemelnoyi reform* [The main stages of implementing of land reform]. *Jurisprudence: Theory and Practice*, 10 (60), 36–41.
3. *Yarmysh, O.N., Hurzhiy, T.O.* (2014). *Pravove zabezpechennya zemelnoyi reformy v Ukraini* [Legal support of land reform in Ukraine]. *Herald of KNTEU*, 1, 83-92.
4. Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine «On Land Reform». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/563-12>.
5. Law of Ukraine «On the form of ownership to land». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2073-12>.
6. Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine «On the acceleration of land reform and land privatization». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-92>.
7. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On privatization of land plots». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-92>.
8. *Kobets, M.I., Puhachov, M.I.* (2004). *Zemelna reforma v Ukrayini* [Land reform in Ukraine]. *APHD*, 1-24.
9. Decree of the President of Ukraine «On urgent actions for the acceleration the land reform in agricultural production». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/666/94>.
10. Decree of the President of Ukraine «On the procedure for sharing of land trans-

- ferred to collective ownership of agricultural enterprises and organizations». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/666/94>.
11. Decree of the President of Ukraine «On urgent actions for the acceleration of reforming of the agricultural sector». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1529/99>.
 12. Decree of the President of Ukraine «Main directions of land reform in Ukraine 2001-2005». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/372/2001>.
 13. Land Code of Ukraine. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
 14. Law of Ukraine «On Land Management». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
 15. Law of Ukraine «On the order of allotment in nature (on district) of land plots to owners of land shares (shares)». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/899-15>.
 16. Law of Ukraine «On Land Protection». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
 17. Law of Ukraine «On state control over land use and protection». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/963-15>.
 18. Law of Ukraine «On the use of land defense». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1345-15>.
 19. Law of Ukraine «On Land Valuation». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>.
 20. Law of Ukraine «On the separation of lands of state and municipal property». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1457-15>.
 21. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the action plan for land reform and create a transparent market of agricultural land». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1072-2011-%D1%80>
 22. Law of Ukraine «On State Land Cadastre». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.
 23. Draft Law «On Land Market». Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=40958.
 24. Law of Ukraine «On amendments to the Land Code of Ukraine». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5494-vi>
 25. Document of Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine «single comprehensive strategy to develop agriculture and rural areas for 2015 – 2020». Available at: <http://minagro.gov.ua/node/16103>.
-
- ***
- Баранцов Б.**
ЗЕМЕЛЬНАЯ РЕФОРМА В УКРАИНЕ: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ
- В статье исследованы тенденции развития правовых аспектов земельных отношений в независимой Украине. Авторами проанализированы проблемы законодательного обеспечения современного этапа земельной реформы в Украине и изменения структуры собственности на землю и землепользования.*
- Ключевые слова:** история, законодательство, земельная реформа, земельные отношения, сельское хозяйство.
- ***
- Barantsov B.**
LAND REFORM IN UKRAINE: HISTORIOGRAPHICAL ANALYSIS
- The article examines trends in the development of the legal aspects of land relations in the independent Ukraine. Authors analyzed the problems of legislative provision of the present stage of land reform in Ukraine and changes of the structure of land ownership and land use.*
- Keywords:** history, legislation, land reform, land relations, agriculture